

Találkozás a piramis tetején

A könyvhét óriási kínálatával még

több hétig foglalkozunk.

Előszörre a líra műfaját vettük

alaposabb vizsgálat alá.

Négy könyv. Az Öröklét (Weöres Sándorról) és az Ostromgyűrűben (Orbán Ottóról) egyazon sorozatból. Parti Nagy Lajos kritikája Orbánról. Aztán a Parti Nagy-verseskötetben egy (két) Weöres-utalás: „szalmakutyák sej-haj / hátültöltős semmi”, a Magyar költészet antológiájában pedig ismét Weöres, és majdnem a legvégén Orbán. A sorozatban pedig már készül a Parti Nagy-monográfia. Mintha csak Lengyel Balázs gondolata elevenedne meg: az irodalom olyan, mint a piramis – a csúcán lévők egymáshoz közelebb vannak, mint a saját „oldaluk” alsóbb fertályaihoz.

Ostromgyűrűben.

In memoriam Orbán Ottó

Telitalálat az In memoriam-sorozat, sőt mindjárt két legyet üt egy csapásra. Azzal, hogy a bölcsőtől a koporsóig kíséri a címadó költőt vagy írókat, ahogy bevezet irodalmi fogadtatásuk alakulásába, régi vágású monográfiák sorát helyettesíti (sokkal olvasmányosabb). Ha a testvérsorozat, az Emlékezetet is beleszámítjuk, már a negyedik tucatszám tart: valóságos kézikönyvtár.

Ugyanakkor mintha lenne ezekben a teljesen normális, eleje-közepé-vége kötetekben valami posztmodern is: ahogy vers-elemzés vált interjú, visszaemlékezés kritikát, pamfletet gyászbeszéd. Mert az alapos életrajz, pályakép és fogadtatástörténet mellett az emlékezések, elemzések szerzői is meglevenednek. Az Orbán-kötetben Lator László, a könyv szerkesztője és **Eörsi István** a „best supporting actor”. Ha csak néhány oldal erejéig tűnnek is fel, az olvasó hálás az ismerős gesztusokért: hogy Latornak milyen fontos az egyik elemzett versben a „darázsakkal áldott málna-ország”, a „bolondszagú almafa-út”, vagy ahogy **Eörsi** pikírtkedik Orbánnal az esszéi apropóján.

És van még egy előnye ennek a rugalmas szerkezetnek: hogy mindig képes a tárgyal választott író alakjához idomulni. Az Ostromgyűrűben kiderül például, hogy az Orbán Ottó, akit olvasóink nagyobb, a költőnél későbbi születésű része ismer, tulajdonképpen két személy volt: ő és a betegsége.

Az igazán nagy orbáni költészet akkor született, amikor a költő kezdett meghalni. Igaza lehet a kötetben többször is idézett Sartre-nak: „A költészetben az nyer, aki veszt.” De ez talán mégis túl frivol, hiszen azt, hogy Orbán Ottó mit gondol odaát, még csak nem is sejtethetjük. A halott Akhilleusz mindenesetre azt üzent: „Inkább őrizném napszámom másnak a földjét, / egy nyomorultét is, kire nem szállt gazdag örökség, / mint hogy az összes erőtlen holt fejedelme lehessenek.” (Nap kiadó)

Öröklét.

In memoriam Weöres Sándor

Weöres Sándor azt mondja: vele ötéves koráig megtörtént minden. Nyugodtan hozzátehetjük, ami utána jött, a költészet, az már a szintiszta öröklét. Domokos Mátyás – a kötet, illetve az egész sorozat szerkesztője – több mint tíz éve már összeállított egy Weöres-émlékkötetet. Az új könyv karcsúbb, de gazdagabb. A korábbi összeállítás, a Magyar Orpheusz olvasójának esetleg az lehetett a meggyőződése, hogy Weöres pályája gyerekkorától fogva fátylasmenet: Kodály megzenésítése, Illyés kritikája és mindezekelőtt Kosztolányi levelei („Kedves fiam”). A mostani kötetben olyan gyöngyszemeket is olvashatunk, mint például Aczél Tamástól A burzsoá ideológia egyes jelenségei fiatal magyar líráinkban. Hiszen ki ásná fel a könyvtárakból is kiselejtezett könyvek látszó tárgyak kásahegyét önszántából ilyen mondatokért: Weöresnél „mutatkozik meg a legtisztábban e magatartás »az Én izolált csödjé«, tecciktudni emberi, művészi termékteleenségének minden veszes következménye?”

A kötet alaphangja a hódolat. Mert hiába gondolták a hatalmas hülyék, hogy a Weöreshöz hasonló jelenségek „kiküszöbölése idő függvénye”, amikor a költő olvasói meg azt tudták, hogy bizonyos tartományban az időtől nem függ semmi: „múló idő dalodnak öröklétet nem adhat”. (Nap kiadó)

Parti Nagy Lajos:

Grafitnesz

„Kétségtelenül az utóbbi időszak egyik legjelentősebb költői teljesítménye a Grafitnesz” – mondja a fülszöveg. Ennél bátran lehetünk bátrabbak: az évszázad legjobb verseskönyve „kétségtelenül”. Ezeket a verseket írta Parti Nagy Lajos a negyedik iksz után. Fiksz egyesek. Hazai pálya, a közönségnek

játszik („hazám hazám, te mind – de nem”). Parti Nagy körüljárja a magyar líra katedrálisát vagy parlamentjét (Illyés mondja valahol a Kossuth téről: egy gótikus templom és egy török fürdő keresztezése), és befújja. Egyik kézzel mondjuk Kosztolányi, Petőfi, Csorba Győző, Weöres, Tandori, Berzsenyi, Bertók László, Kölcsey, Ady, Jókai és József Attila – a másikkal falfirka és falvédő, free-style és sufinituning. Az épület „aranylik, ottlik, és habitslik”.

Őszológiai gyakorlatok, ez a címe a kötet legterjedelmesebb egységének, Dumpf Endre elmeosztályi ápolit műveinek. Őszi Hedwikek, ez egy verscím, „Üres a luggadt, szélseper é / Lövölde tér, ősz, szürkület” – ez pedig két verssor. Ebben a költészetben valahogy mindig mintha ősz lenne. A legnagyobbak olvastán lehet azt érezni: minden jó. Parti Nagy mintha rezignáltan hozzátenné: valamire. A reklámszöveg éppúgy, mint a közhely vagy a klasszikusok szlogenekké kopott arany szavai. Virtuóz módon keveri, és hiába figyeljük a kezét, nem lehet rájönni, hogy „a mintázat hogyan lesz szerkesztett”. A mutatványt olyan közvetlenséggel csinálja, hogy az olvasó szinte – mint valami díjjal – cigarettával kínál. Helikonnal vagy Kossuthal. (Magvető)

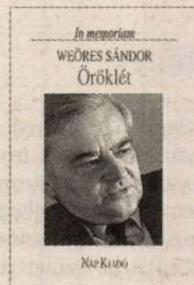
A magyar költészet antológiája

Ferencz Győző ezeroldalas gyűjteménye a magyar költészet hét évszázadát mutatja be. A válogatásba bele lehet kötni (mint az élő fába), de terjedelméhez képest mégis alighanem teljesebb gazdagságában mutatja be a kötet a magyar lírát, mint bármelyik eddigi gyűjtemény.

Apró belekötés: Heltai Jenő szerintem mélyebb, Arany – igaz, ritkán – könnyedebb annál, mint amilyennek a kötetből látszik. De például Szép Ernő végre három hatalmas, sírva fakasztóan gyönyörű hosszú versével is jelen van.

Nagyobb belekötés: kár, hogy csak halott költőkre terjed ki a válogatás, amikor a 2000. év igazán kézenfekvő határnak kínálkozott volna. Nyugodtan lehet csinálni egy másik gyűjteményt A XX. századi magyar költészet antológiája címmel. A kötet érényei számosságuk és daliásak. Érettségi és egyéb ajándéknak is kiváló, ráadásul nemcsak szellemi önvédelemre alkalmas, hanem testre is (van vagy másfél kiló, és kemény a kötése). (Osiris)

Kőríz Imre

Hiába figyeljük a kezét, nem lehet rájönni, hogy „a mintázat hogyan lesz szerkesztett”.